
ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ ТА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

УДК 323.1

В. М. СПІВАК

ЕТНОПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Аналізуються основні напрями розвитку етнополітичних процесів в умовах глобальних трансформаційних змін та їх значення у формуванні політики багатонаціональних держав. Розглянуто окремі особливості етнополітичних процесів в Україні, формуванні етнополітики, значення етнокультури в контексті суперечливих процесів глобалізації і регіоналізації. Обґрунтовано необхідність створення концепції етнополітики в Україні з урахуванням як національних особливостей, так і тенденцій розвитку етнопроцесів глобального світу.

Ключові слова: глобалізація, етнополітичні процеси, етнополітика, етнічність.

Спивак В.Н. Этнополитически епроцессы в условиях глобальных трансформаций: состояние и перспективы развития

Анализируются основные направления развития этнополитических процессов в условиях глобальных трансформационных изменений и их значение в формировании политики многонациональных государств. Рассмотрены отдельные особенности этнополитических процессов в Украине, формирования этнополитики, значение этнокультуры в контексте противоречивых процессов глобализации и регионализации. Обоснована необходимость создания концепции этнополитики в Украине с учетом как национальных особенностей, так и тенденций развития этнопроцессов глобального мира.

Ключевые слова: глобализация, этнополитические процессы, этнополитика, этничность.

© СПІВАК Віктор Миколайович – доктор політичних наук, доцент, професор кафедри соціології та суспільних наук Академії праці, соціальних відносин і туризму федерації профспілок України

Spivak Viktor. Ethnopolitical processes in the conditions of global transformations: the state and prospects of development

The main directions of development of ethnopolitical processes in the conditions of global transformational changes and their value in formation of policy of the multinational states are analyzed. Separate features of ethnopolitical processes in Ukraine, formation of ethnopolitics, value of ethnoculture in the context of inconsistent processes of globalization and regionalization are considered. Need of creation of the concept of ethnopolitics in Ukraine taking into account both national features, and tendencies of development of ethnopolitical processes of the global world is proved.

Key words: globalization, ethnopolitical processes, ethnopolitics, ethnicity.

Глобалізація є комплексним, складним геополітичним, гео економічним і геокультурним процесом, що справляє складний і водночас суперечливий вплив на всі сторони життя людини, усі суспільства планети. Визнаний науковцями як процес формування цілісного світу, єдиного людського співтовариства, нової цивілізації, він водночас породжує й складні фрагментації, невідповідності та навіть гострі конфронтації. Особливо виразно це стало проявлятися на початку ХХІ ст. Сучасні процеси глобалізації спричиняють зародження й розвиток етнонаціональних та етнополітичних процесів, визначають їх характер, напрямки, глибину і динаміку. Водночас етнонаціональні та етнополітичні процеси мають власні закономірності розвитку, впливають на інші соціально-політичні процеси, значною мірою визначають поступ людської цивілізації.

У сучасному світі, відзначають дослідники, етнополітичні процеси набувають особливого значення у геополітичному вимірі. Вони характеризуються значним зростанням етнічної та національної свідомості, змаганням за суверенізацію, діаметрально протилежними тенденціями – консолідацією і дезінтеграцією¹. Сьогодні є всі підстави говорити про етнополітичну глобалізацію, як історичний об'єктивний процес поширення по всій земній кулі етнонаціональних та етнополітичних ідей і концепцій, піднесення етнічного ренесансу, посилення політизації етнічності, вибуху етніцизму, поглиблення етнічної фрагментації та ін., а також про етнополітичну модернізацію, суть якої полягає у пошуках народами багатонаціональних та поліетнічних держав адекватних і оптимальних відповідей на виклики часу, зокрема, оновлення й осучаснення ними форм, характеру і змісту своїх держав, державних утворень та міждержавних об'єднань².

Проблемам формування етнополітики в Україні, дослідженню етнополітичних процесів присвятили свої праці вітчизняні науковці В. Андріяш, О. Антонюк, С. Асланов, В. Бурдяк, К. Вітман, М. Вав-

ринчук, В. Гура, Л. Іонін, О. Картунов, І. Кресіна, І. Курас, О. Майборода, Ю. Римаренко, Л. Шкляр, М. Шульга та ін., однак за сучасних умов вони залишаються актуальними і потребують подальших досліджень, адже етнополітичні аспекти не лише посідають важливе місце у формуванні політики багатонаціональних держав, а й характеризуються постійними ускладненнями динаміки їх зростання, виступають індикатором суперечностей між державами у поглядах на права людини і державний суверенітет.

Багатоетнічність народу України, до якого належать нині представники понад 130 національностей, на початку ХХІ ст. стає важливим чинником соціальних, політичних процесів, що відбуваються у суспільстві. Дедалі очевиднішим стає те, що для стабільного розвитку України потрібно враховувати інтереси та створювати необхідні умови для розвитку національних груп, які налічують на сьогодні близько 14 млн. осіб. Це має стати запорукою її безпеки та входження у світове співтовариство. Відтак важливими складовими державної етнополітики мають бути такі її аспекти, як постійний аналіз і вивчення ситуації у міжнаціональній сфері та залучення науковців до осмислення етносоціальних, етнополітичних, етнокультурних та етносторонніх проблем розвитку України. Перший аспект передбачає необхідність здійснення систематичних діагностик (соціологічних моніторингів) самопочуття етнічних груп в Україні, тенденцій міжетнічних процесів з метою прийняття державними органами своєчасних рішень, спрямованих на зниження суспільно небезпечного перенапруження у цій сфері. Другий аспект пов'язаний з активною співпрацею державних органів з ученими. Без ґрунтовних наукових розробок неможливо в сучасних умовах формувати етнополітику держави, ефективно впливати на етнополітичні процеси в суспільстві. Лише політика, котра спирається на фундаментальні знання, може сприяти попередженню та запобіганню проявів руйнівних конфліктів етнополітичного характеру.

Кожна демократична держава сучасного глобального світу зацікавлена в налагодженні етнополітичної стабільності на власній території. Остання є невід'ємною складовою політичної стабільності. Етнополітичну стабільність можна визначати як властивість етнополітичної системи, результат етнонаціональної політики держави, складову етнополітичної безпеки держави і навіть політичну технологію³. Запорукою етнополітичної стабільності є дотримання балансу інтересів всіх етнічних спільнот, що проживають на тери-

торії поліетнічної держави. Принципи рівності, збереження культурної та мовної самобутності етноспільнот, недискримінації за етнічною ознакою закріплені в національному законодавстві всіх демократичних країн. Україна не є винятком у цьому, традиційно характеризується як держава, де панує міжетнічна толерантність. Адже за наявності поліетнічного складу населення, як стверджує О. Картунов, держава повинна виконувати роль нейтрального посередника – представника і захисника всіх без винятку етнічних спільнот, що проживають на її території. Справедливо та коректно реалізована державна політика щодо вирішення національного питання сприяє консолідації суспільства та формує сприятливе до неї ставлення власних громадян та світової спільноти. Однак на практиці таке спостерігається далеко не завжди. Дослідник констатує, що найчастіше державою керує або використовує у своїх цілях якась одна етнічна спільнота, точніше її еліта⁴. Це провокує процеси етнічного невдоволення та політизації етнічності всередині інших етноспільнот, які почуваються дискримінованими та скаржаться на порушення своїх прав. Між тим активна і ефективна етнополітика є невід’ємною складовою результативних економічних та соціальних програм і формується на рівні держави, регіонів, територіальних громад як комплекс соціально-економічних, історико-культурних та мовно-релігійних чинників, що постійно взаємодіють між собою.

Вироблені світовою наукою і закріплені у глобалістиці постулати, як «світ і світове людство є єдиним глобальним організмом», «глобальні інтереси треба ставити вище національних», «глобальна інтеграція – це закономірність розвитку людства», «глобалізація несе в собі нові небачені можливості для розвитку людства і нові небачені загрози його існуванню» та ін., надзвичайно складно вживаються в свідомості соціуму, політичних еліт, урядів. Зіткнення традиційних і космополітичних цінностей призводить до етнонаціональних конфліктів, посилення етнічної та національної свідомості, змагань за суверенізацію. Підтвердженням цьому є події восени 2014 р. пов’язані з порушенням питань проведення референдумів про незалежність Шотландії, незалежність Каталонії від Іспанії⁵ та ін. З відокремленням від України Донецької і Луганської областей, необхідністю захисту російськомовного населення на цих територіях намагається пов’язати свою участь у загарбницькій війні офіційний Кремль. Подібних фактів активної фрагментації етноспільнот у сучасному світі можна назвати десятки. Враховуючи знач-

ну кількість подібних етнополітичних явищ у глобальному світі варто погодитися з позицією дослідників, які вважають, що у нових цивілізаційних умовах зіткнення інтересів держави і цивілізації (міжнародних об'єднань), глобалізації та етнізації політики під удар потрапляє вся система національної держави, у контексті якої глобалізація і національна ідентичність не виключають одна одну, а тому вступають у суперечність з формуванням державницької національної ідеї як атрактора розвитку нації⁶.

Глобальність і етнізація «розривають» національну державу значною кількістю етнонаціональних конфліктів, які загрожують багатьом державам розколом суспільства, що детермінується етнонаціональними атрибутами, у результаті чого можна спрогнозувати розкол багатьох поліетнічних націй, які не мають своєї державності, але намагаються реалізувати формально підтримуване ООН право на самовизначення. Останнє сприяє зростанню у багатьох країнах світу проблем, пов'язаних з етнічною міграцією, етнонаціональними конфліктами, політикою мультикультуралізму чи монокультуралізму, у результаті чого державні інститути не виконують свої функції. Унаслідок врегулювання міжетнічних (у тому числі етнорелігійних і етнолінгвістичних) суперечностей ряд західних демократій дотримується політики мультикультуралізму; інші країни намагаються створити громадянську націю, належність до якої базується не на етнокультурних факторах, а на дотриманні законів, прав і свобод⁷. Водночас сформувати громадянську націю у будь-якій державі ще не вдалося, а сучасна етнокультурна і демографічна динаміка, можливо, роблять цю мету недосяжною. Зростання етнонаціональних конфліктів у поліетнічному соціумі в умовах інформаційно-культурного простору призводить до міжгрупової боротьби за цінності, владу, рейтинги. Подібна боротьба, безсумнівно, має відбуватися з дотриманням вироблених людством цивілізованих правових норм.

На початку ХХІ століття етнічність, зокрема етнічні культури, замість того, щоб послаблюватись і зникати стали ще більш помітними і глибоко укоріненими ніж будь-коли раніше, причому навіть тоді, коли етнічні спільноти займають домінуючі позиції. Нині у багатьох розвинених країнах яскраво виявляється тенденція до реставрації історико-етнічних символів, місцевих традицій і культурних особливостей. Для багатьох країн вони стають невід'ємними рисами індивідуальної і групової ідентичності, наочними «гарантіями» її стійкості. Властиві глобалізації уніфікація і стандартизація

помітно посилюють етнічну й національну самосвідомість, прагнення до ідентичності, самовизначення народів, зростання етнічної диференціації і фрагментації, все більшого значення набувають поняття «батьківщина», «нація» та ін. Етнічний ренесанс одночасно є прагнення етнічних груп зберегти власну культурну самобутність в умовах розповсюдження нівелюючих тенденцій процесів глобалізації, які означають гомогенізацію світу, життя за єдиними принципами, прихильність єдиним принципам, дотримання єдиних звичаїв та норм поведінки, прагнення усе універсалізувати. Це дає підстави вважати, що в умовах глобалізації продовжується складний процес націєтворення і з'являються нові сценарії його перебігу. Вирішальну роль у формуванні нації продовжує відігравати держава як суб'єкт генерування заходів, спрямованих на регулювання міжетнічних стосунків на засадах толерантності, стабілізації, гармонізації інтересів усієї етнонаціональної спільноти. Водночас остання має володіти комплексом солідарної відповідальності і правових гарантій, вироблених і узгоджених в межах співдружності держав (наприклад, Європейська хартія місцевого самоврядування; Європейська хартія регіональних мов і мов меншин тощо), які зумовлюють збереження і розвиток національної культури, етнонаціональних інтересів.

Сучасний плюралізм думок стосовно феномену глобальної культури дозволяє озвучити різні версії майбутнього українського суспільства, часом навіть фантазійні. Так, І. Каганець розробив стратегію зачаття нового українського етносу, який повинен з'явитись у 2015 році. Автор цієї стратегії стверджує: «Українці всього світу мають перетворитись на глобальний етносоціальний організм. Завдяки спільним зусиллям протягом одного покоління на території України має народитися новий український етнос – етнос нової, постіндустріальної, інформаційної епохи. Він створить нову націю і нову державну систему, ідеально пристосовану до світу III-го тисячоліття. Особливу роль у формуванні нового українського етносу мають відіграти національні меншини, що проживають в Україні. Активне включення національних меншин в процес державотворення значно полегшить Україні налагодження взаємодії із зовнішнім світом. Завдяки формуванню нового етносу Україна має можливість уникнути небезпек етнічного протистояння і забезпечити гармонійний розвиток всіх національних культур⁸. І хоча уявлення майбутнього світового співтовариства як наднаціональної держави без кордонів наразі не зустрічає підтримки широких мас населення,

що бачать у розвитку державності гарантії збереження власної національної самобутності зі своєю системою цінностей і пріоритетів, подібна позиція автора має право на існування. Не викликає заперечення положення щодо участі національних меншин в процесі державотворення, адже їх культурний потенціал далеко не реалізований повною мірою та ін. Водночас варто акцентувати увагу на важливих, на наш погляд, положеннях і окремо згадати про них. По-перше, процес національного відродження в Україні має власні особливості, оскільки, як відомо, стадії націєгенезу йдуть у певній послідовності: визначення самоідентифікації – розвиток культури – утворення держави. У нашій країні остання фаза навпаки виявилася першою, у той час як фаза самоідентифікації та культурна фаза не до кінця завершені. Тому особливого значення набуває процес національного відродження українців на рівні держави. По-друге, становлення сучасної політичної нації в Україні відбулося значно пізніше, ніж в інших країнах Центрально-Східної Європи. Цей процес набув незворотних рис лише протягом останніх років і є далеким до завершення. До цього часу значна частина населення в нашій країні перебуває у стані невизначеності й розмитості ідентичності, надає переваги локальній і регіональній ідентичності перед національною. По-третє, помітний вплив на розвиток етнополітичних процесів і системну трансформацію українського суспільства роблять глобалізаційні процеси, що супроводжуються посиленням національних інтересів та загостренням конфліктності, зростанням міграційних потоків, які становлять загрозу соціальній стабільності держави й національній ідентичності та ін. «Вбудовування» країни в глобальну економічну систему зовсім не гарантує згладжування міжнаціональних суперечностей до того ж супроводжується посиленням національних і сепаратистських рухів.

Сучасні етнополітичні процеси в Україні перебувають у площині демократизації суспільного життя, модернізації політичних інститутів та їх реформування, а крім того мають регіональні особливості. Етнорегіони, тобто території у межах прикордонних територій, вирізняються активними етнополітичними процесами, які несуть у собі певну цільову спрямованість і вимагають особливої уваги з боку держави. Такі етнонаціональні чинники актуалізують низку завдань державного регулювання територіального розвитку. Конструювання сучасної системи державного урядування та місцевого самоуправління здійснюється в умовах формування україн-

ської політичної нації, помітної активізації самоорганізаційних процесів не лише в середовищі національних меншин, а й різного роду регіональних спільнот. Розвиткові таких процесів сприяють демократизація суспільного та політичного життя країни, а також процеси децентралізації управління. Якщо ж їх пустити на самоплин, послабивши державне регулювання, тобто державний етнополітичний менеджмент, зростає загроза настання негативних тенденцій у вигляді сепаратизму, регіоналізму, федералізму тощо.

Сьогодні українське суспільство, політичні та державні інститути влади переживають чи не найскладніший період свого розвитку. Чи не вперше після проголошення незалежності України на порядок денний так гостро поставлені питання національно-державного суверенітету, цілісності країни, недоторканості її кордонів. Причому загрози і виклики, що лунають у цьому контексті, є не лише продуктами зовнішнього походження, інспірованими діями сусідньої держави-агресора. На жаль, мають місце і внутрішні чинники, які мотивують зовнішнє втручання у внутрішні справи нашої країни. Серед таких в числі іншого необхідно вказати на регіональні, оформлені у відповідні ідеологічні та партійно-політичні структури, політичні партії, громадські об'єднання та рухи. Для них демократична, незалежна, європейськи орієнтована Україна стала головним об'єктом зусиль для дискредитації як її внутрішньополітичного, так і зовнішньополітичного курсу. Використовуючи фактор україно-російської двомовності та поліконфесійності України, відповідні сили намагаються переконати широку громадськість у «неприродності» України як держави у її теперішніх кордонах; всіляко роздмухуються міфи щодо агресивної антиросійської сутності української влади, актуалізуються стереотипи про антиросійський зміст українського націоналізму; здійснюється постійна атака на гуманітарну сферу нашої країни як таку, котра нібито будується на фальсифікації історії з метою внести розбрат в україно-російські відносини. Такий стан речей є вигідним регіональним олігархічно-клановим (політико-економічним) групам, оскільки принцип «поділяй і володарюй» як ніякий інший відповідає їх прагматичним інтересам у сфері власності, а також зовнішнім деструктивним силам, позаяк внутрішня боротьба еліт, розколоте за регіональним принципом суспільство робить країну слабкою та надає можливості посилення зовнішнього тиску на неї. Тому одним із важливих ресурсів подальшого розвитку України на шляху збереження міжрегіонального порозуміння і єдності громадян є активізація самого територіально-

го чинника у його конструктивному, а не руйнівному напрямі. Необхідно зробити так, зазначає І. Зварич, щоб власне регіональний чинник державотворення в Україні став уособленням сили, а не слабкості країни, чого, на жаль, сьогодні не спостерігається⁹.

В сучасних умовах, на наш погляд, важливим є створення ґрунтовної концепції етнополітики в Україні, яка враховувала би тенденції глобального світу. Йдеться, зокрема, про врахування як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, що перешкоджають етнополітичній стабільності, перебувають в системно-структурній суперечності між державними та національними інтересами і цінностями в самому українському суспільстві. Важливим завданням є досягнення узгодженості між розвитком національно-етнічної самосвідомості та підвищенням загального рівня громадянської культури, що, у свою чергу, вимагає уточнення концептуальних засад державної регіональної та етнонаціональної політики, пріоритетних напрямів діяльності у цій сфері як державних органів влади, так і громадських організацій, у тому числі й тих, котрі представляють інтереси національних меншин. Реальна політична практика нашої держави свідчить, що забезпечення їх прав гарантується тільки за ефективної взаємодії міжнародного та внутрішньодержавного права, норми яких спрямовані на реалізацію делегованих органам влади різних рівнів функцій із забезпечення захисту прав етнічних спільнот, розв'язання етнонаціональних протиріч виключно мирним способом. Незабезпечення таких прав, а також брак взаємодії вітчизняного законодавства та міжнародних правових норм і стандартів можуть призвести не лише до погіршення становища національних меншин у конкретній країні чи її регіоні, а й до ускладнення міжнародних стосунків, дестабілізації глобальної безпеки.

1. *Андріяш В. І.* Перспективи розвитку етнополітичних процесів під впливом глобалізації [Електронний ресурс] / Андріяш В.І. – Режим доступу : www.dy.nauka.com. Уа 2. Михайлова М. О. Етнокультурний ренесанс vs глобальна культура: сучасний вимір / М.О. Михайлова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – №54. – С. 116-124. 3. *Асланов С. А.* Етнополітична стабільність: особливості теорії та практики / С.А. Асланов // Держава і право : зб. наук. праць : Юридичні і політичні науки. – 2014. – Вип. 64. – С. 426-432. 4. *Картунов О. В.* Вступ до етнополітології : наук.-навч. посібник / Картунов О. В. – К. : Ін-т етнополітики, управління та господарського права, 1999. – С. 206. 5. *Референдум про незалежність Шотландії* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki; *Правительство* Испании утверждает, что референдум противоречит государственному законодательству [Електронний ресурс]. – Режим доступу : world.ib.ua/news. 6. *Нестеренко Г. О.* Національна

ідея як атрактор розвитку нації / Г. О. Нестеренко // Еліти і цивілізаційні проєси формування націй : зб. ст. / [редкол. : О. О. Рафальський (голов. ред.) та ін.]. – К. : ЕксОб, 2006. – Т. 2. – С. 347-359. 7. Пироженко В. Національна консолідація в умовах обмеження державного суверенітету [Електронний ресурс] / Пироженко В. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php> 8. Каганець І. В. Психоінформаційні аспекти націотворення [Електронний ресурс] / Каганець І.В. – Режим доступу : http://rduold.narod.ru/fbook_1/strat_6.html 9. Зварич І. Т. Регіональні особливості розвитку етнополітичних процесів в Україні [Електронний ресурс] / Зварич І.Т. – Режим доступу : mysdisser.com/ua/catalog/view/247/249/12369.html

Spivak Viktor. Ethnopolitical processes in the conditions of global transformations: the state and prospects of development

In the article basic directions of development of ethnopolitical processes are analysed in the conditions of global transformation changes. Globalization is examined as a process of forming of the integral world, unique human concord, new civilization, which generates difficult fragmentations, disparities and even sharp confrontations presently. Influence and sinergistical intercommunication of process of globalization and etnonational and ethnopolitical processes is marked, that stipulates a search the people of multinational and poliethnic the states adequate and optimum answers for the calls of time. In the new civilization terms of conflict of interests of the state and civilization (international associations), globalization and etnizacii policy, all system of the national state gets under a blow.

It is well-proven that decision role in forming of nation the state continues to play as a subject of generuting of measures, between-ethnic relations directed on adjusting, on principles of tolerance, stabilizing, harmonization of interests of all etnonational association. At the same time the last must own the complex of solidary responsibility and legal guarantees, mine-out and concerted within the limits of concord of the states (for example, European charter of local self-government; European charter of regional languages and languages of minorities and others like that), which predetermine a maintainance and development of national culture, etnonational interests.

The separate aspects of ethnopolitical are probed in Ukraine which is traditionally characterized ethnic tolerance, through the system of the principles fastened in a current legislation. Marked, that the constituents of state ethnopolitical must be such its aspects, as a permanent analysis and study of situation in a between-nacionally sphere and bringing in of research workers to the comprehension of etnosocial, ethnopolitical, etnoculture and etnostate problems of development of Ukraine. Active and effective ethnopolitical is the inalienable constituent of the effective economic and social programs and formed at the level of the state, regions, territorial societies as a complex of social-economic, history- culture and language- religion factors which constantly cooperate between itself.

Presents world practice of settling ethnic (including ethno-religious and ethno-linguistic) contradictions of democratic countries through the implementation of the multiculturalism policy and the creation of a civil nation. Set forth the discourse of national scientists in the formation of the new Ukrainian ethnos.

Analyzed the approaches of nacionalnih scientists in understanding the process of national revival in Ukraine, participation of national minorities in the process of

state-building, national identity. Shows the increasing role of ethnic culture in the conditions of global change. Ethnic renaissance is the tendency of ethnic groups to maintain their cultural identity in terms of the distribution of the leveling tendencies of globalization.

Actualized the problem of the relationship between national policies, state ethnopolitical management and such negative trends as separatism, regionalism, federalism.

Modern ethno-political processes in Ukraine are in the plane of the democratization of public life, modernization of political institutions and their reform, and in addition have regional characteristics. An important task is to achieve consistency between the development of national-ethnic identity and increase the General level of civic culture that, in turn, requires clarification of the conceptual foundations of the state, regional and ethanol policy, intensifying territorial factor in its constructive and not destructive direction, priorities in this area of the state authorities and public organizations, including those representing the interests of national minorities.

With this in mind the necessity of the creation of the concept of ethnic policy in Ukraine, which would take into account the internal external factors at the national level, trends in the global world.

Key words: globalization, ethnopolitical processes, ethnopolicy, ethnicity.

УДК 323.1

К. М. ВІТМАН

ПАРАДОКСИ СЕПАРАТИЗМУ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ

Аналізуючи інтеграційні та дезінтеграційні процеси на європейському просторі, автор виявив кілька парадоксальних тенденцій, які вказують на те, що євроінтеграція опосередковано сприяє сепаратизму. Натомість Швейцарія, якій раніше прогнозували етнополітичну дезінтеграцію, завдяки економічній стабільності та високому рівню життя отримує можливість розширення своїх кордонів за рахунок регіонів сусідніх держав, що демонструють бажання увійти до складу Швейцарії та вимагають проведення відповідних референдумів.

Ключові слова: етнополітична дезінтеграція, Європейський Союз, сепаратизм.

Витман К.Н. Парадоксы сепаратизма на европейском пространстве

Анализируя интеграционные и дезинтеграционные процессы на европейском пространстве, автор обнаружил несколько парадоксальных тенденций,

---

© ВІТМАН Костянтин Миколайович – доктор політичних наук, професор Національного університету «Одеська юридична академія»